

SNĚHOVÉ STOPY LADISLAVA ČEPELÁKA

GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V CHEBU / VÝSTAVA Z DEPOZITÁŘE, 26. 6.–28. 9. 2014 / VERNISÁŽ 25. ČERVNA, 17.00

Taneční pár I (z cyklu Hospody), 1958, měkký kryt (vernis mou), 220×120 mm, 37/50, G 224, získáno 1973

České grafické umění se ve své klasické volné podobě zrodilo na přelomu 19. a 20. století. Již v prvních desetiletích nového věku dosáhla česká grafika díky významným tvůrcům Viktoru Preissigovi, Janu C. Vondroušovi, Maxi Švabinskému, Viktoru Stretti, Jaromíru Stretti-Zamponimu a mnohým dalším evropské úroveň. Reprezentativní osobností počátků české grafiky se stal Max Švabinský nejenom svojí rozsáhlou tvorbou, ale i tím, že od roku 1910 vedl na pražské akademii grafickou speciálku. Od té doby měla grafika svoji vysokoškolskou základnu. Památným datem se stal rovněž rok 1917, kdy bylo založeno Sdružení českých umělců grafiků Hollar, které působí dodnes. Mnoho grafiků, kteří vyzráli ještě před 2. světovou válkou, se po roce 1945 vydalo na pedagogickou dráhu, a to jak na středoškolské úrovni, tak na vysokoškolské bázi. Grafickému řemeslu se nadále vyučovalo na Akademii výtvarných umění v Praze a nově také na Vysoké škole uměleckopřemyslové. František Tichý patřil k nejvýznamnějším profesorům této školy. Posléze od roku 1968 sehrával na VŠUP iniciační roli Zdeněk Sklenář a termín „Sklenářova grafická škola“ se vžil i v odborném tisku. Po válce na pražské akademii působili v roli učitelů grafických technik Švabinského žáci Vladimír Silovský a Vladimír Pukl, Vlastimil Rada nebo Miloslav Holý. Už od ukončení studia v roce 1953 byl na pražské akademii jako učitel grafiky činný i Ladislav Čepelák, jmenovaný v roce 1987 profesorem. Za celou dobu svého akademického působení vychoval plejádu grafiků, moderním způsobem interpretujících podoby současné krajiny a přírody. Hloubkou ponoru do psychiky moderního člověka a díky neobyčejnému rozmachu grafických technik zažilo české grafické umění v 60. letech 20. století opravdovou zlatou éru. Za mnohotvárnými vývojovými tendencemi, které se zrodily v české grafice na přelomu 50. a 60. let minulého století a dosáhly svého vrcholu během následující dekády, stojí několik vynikajících solitérních tvůrců a samozřejmě mnoho a mnoho dalších umělců. Vladimír Boudník (1924–1968) byl jedním

Strom se sněhem, 1964, 330×400 mm, 94/100, G 247, získáno 1973

z nich. Aniž by byl v kontaktu se světovým děním s vévodícími abstrahující směry, svými „aktivními“ a „strukturálními“ grafikami vznikajícími přímo v továrním prostředí prorážením a tlakem různých kovových nástrojů uvedl do české grafiky nové postupy, které rozšířily její výrazový rejstřík. Jiří Balcar (1929–1968) se stal dalším průkopníkem na poli grafiky, zejména po své návštěvě Spojených států, když postihoval nejrůznější stavy odcizení. Třetím mimořádným zjevem české grafiky byl Jiří John (1923–1972). Ojedinelou, bohužel také nedlouhou tvůrčí cestu umělce vyznačuje zaměření na mikrosvět a duchovní hloubky přírody. Ryzí tvůrčí svrchovanosti v 60. letech dosáhl také Ladislav Čepelák (1924–2000), který právě v těchto letech začal zachycovat dosud netušenou krásu zimních a časně jarních polí.

Na opačném pólu těchto velmi osobitých a subjektivních pohledů se od šesté dekády rozvíjely i v grafickém umění geometrické a konstruktivní proudy, převádějící rozmanitě kolotání světa v jasný řád geometrických symbolů, znaků a struktur. Celospolečenský a umělecký vzmach 60. let přerušila roku 1968 sovětská intervence a nástup totalitní moci. Do popředí zájmu umělců se nadlouho dostala témata existenciální, chmurná a tragická, související s vyjadřováním situace tíhy, poroby a útisku. V grafické tvorbě si nacházel místo rovněž ironický úsměšek či dokonce škleb, trpká ironická nadsázka. I přesto se v 80. letech grafické umění rozlilo do neobyčejné šíře mnoha rozličných tvůrčích přístupů. Výrazným příspěvkem se v tomto spektru uplatňovali Čepelákoví žáci; za mnohé z nich například Marie Blabolilová, Lubomír Dušek, Petr Hampl, Jan Holoubek, Jaromír Knotek, Jiří Lindovský, Josef Mžyk, Zuzana Nováčková, Josef Saska, Matěj Svoboda, Milena Šoltéžová, Ludvík Vacek a mnozí jiní.

Sám Ladislav Čepelák prohluboval své mistrovství v enormním pracovním nasazení a v pohroužení do hlubin grafického vyjadřování. Jen v 80. a 90. letech vytvořil série souborů převážně akvatintových: Horizonty (1980), Sněhové stopy (1982), Osení, Stromy, Motýli (1983),

Sněhové stopy (z cyklu Sněhové brázdy), 1968, akvatinta, 360×490 mm, 7/200, G 239, získáno 1973

Pole s Řipcem, 1969, akvatinta, papír, 360×640 mm, 21/100, G 258, získáno 1973

Polní cesta (z cyklu Sněhové brázdy), 1967, akvatinta, 350x500 mm, 38/200, G 240, získáno 1973

Hnízda, 1967, akvatinta, 480x370 mm, 16/200, G 257, získáno 1973

Sněhová stopa (z cyklu Sněhové brázdy), 1966, akvatinta, 350x490 mm, 16/200, G 243, získáno 1973

Pole (z cyklu Sněhové brázdy), 1967, akvatinta, 340x500 mm, 10/200, G 241, získáno 1973

Ladislav Čepelák, foto Jan Krušina, 1994

Nar. 25. června 1924 ve Veltrusech; 1939–1942 vyučen strojním zámečnickem; 1944–1945 večerní škola Mánesa v Praze; 1945–1953 AVU v Praze (od 1950 aspirant); 1953–1990 pedagog AVU v Praze (1953 odb. asistent, 1957 docent, 1970 vedoucí grafické speciálky, 1987 profesor); 1972 Zlatá medaile města Turína (Biennale grafiky Florencie); 1996 Cena Vladimíra Boudníka; zemřel 9. října 2000 v Kralupech nad Vltavou.

Titulní strana: Pole II, 1982, akvatinta, 436x445 mm, 3/100, G 874, získáno 1983 (detail)

Stopy (1983–1985), Kosatec, Kaštan (1983–1984), Květy (1983–1985), Housenky / Motýli (1987–1989), Stíny (1990), Dveře (1991), Okna (1992), Karlův most I (1993), Karlův most II (1994), Výnos o slovu (1995). V celoživotním součtu pak dosahují počtu čtyřiceti kolekcí. Výtvarné uvažování v cyklech bylo charakteristickým rysem jeho tvůrčího přístupu již samých počátků, jak to dokládá jeden z jeho prvních souborů, tehdy ještě provedený technikou leptu, Veltruský park z let 1949 až 1951.

Ladislav Čepelák mnoho svých krajinných námětů zachytil kresbou uhlím. Sám si ho dokonce připravoval. Byl mu blízký v rukopisném gestu a také škálou tonálních přechodů v postižení velkorysé topografie rovinaté krajiny středních Čech. Snad proto si pro převod kresbových studií z grafických technik zvolil akvatintu, jejímž specifikem je právě možnost vyleptat plochy od jemných šedí až po černočerné tóny. Různě odleptané akvatintové skvrny na tiskové desce nahradily dominující linearitu leptu. Ladislav Čepelák se stal mistrem techniky ještě daleko náročnější, mezzotinty, v níž je třeba před samotným procesem tisku z hloubky nejprve měděnou desku dokonale nazrnit ocelovou kolébkou. Akvatinta však byla jeho osudovým prostředkem už v šedesátých letech. Od roku 1986 se k ní opět uchýlil více a v devadesátých letech se stala jeho jedinou technikou. O procesu leptání ve vaně na dvorku venkovského ateliéru ve Svrvyni kolují dokonce úsměvné historky.

Chebská galerie vlastní čtyřicet sedm listů Ladislava Čepeláka z let 1958 až 1983, většina z nich byla získána přímo z ateliéru. Výstavní výběr, zahrnující dvacet pět grafických děl, představuje z hlediska autorského vývoje novátorské interpretační postupy zejména v charakteristických výjevech zimních polí, zasněžených stromů a ptačích hnízd. Ladislav Čepelák tu překročil dosavadní horizonty poznání krajiny v grafickém umění a stvořil neopakovatelnou vizi přírody. Na úvod jsou prezentovány grafické listy z raného souboru Hospody (1958–1960), na nichž zobrazil taneční páry a pijáky. Mladý autor

v nich s neobyčejnou působivostí vystihl atmosféru venkovských tancovaček a typologii těžce pracujících lidí ve chvílích zábavy a uvolnění. Ostatně prostředí hospodských bálů a unavených pijáků poznal dokonale, neboť hrával ve venkovských dechovkách, a to hned na několik nástrojů. Ani po mnoha letech tyto listy naplněné niternou pravdivostí nepodlehly zevšednění. Figurální motivy pak Ladislav Čepelák nadlouho opustil a vrátil se k nim, již ale zprostředkovaně, až v zobrazení statuí Karlova mostu.

Jádro vystaveného souboru spočívá v listech ze souborů Slánská krajina, Sněhové stopy, Sněhové brázdy a Tání, vzniklých v šedesátých letech 20. století. Jejich společným prvkem je zachycení mizejícího sněhového pokryvu. Krajina okolo Slaného tu vystupuje ve své prosté mocnosti, v ustrojení z jednotlivých krajinných plánů, blíže ji určují jen stromy či vrch Řípec na horizontu. Proces „očistění“ krajiny a jejího zjednodušení na motivy pole, vysokého horizontu, oblohy a sněhové skvrny je vystupňován v souborech Sněhových stop či Sněhových brázd. Kvintesenca zimního času a krajiny splývá v jednotě výtvarného účinku, „obyčejná sněhová stopa“ buď nabývá na formální bohatosti ve struktuře výrazu, či je naopak lakonicky pádným vyvrcholením kompozice. V těchto pracích autor interpretoval českou krajinu v novém rozměru, když vyjádřil její dramatické, elegické i poetické vrstvy. V logickém ukročení pozoroval při svých cestách krajinou osamocené stromy pod sněhovou čepicí, vnímal let ptactva, osamělou pouť havrana, stará ptačí hnízda ukrytá ve spleťtém ornamentu větví i nově vybudovaná s opuštěnými ptáčaty. K tématům polí, sněhových stop, oblohy a mraků se Ladislav Čepelák neustále vracel, naplňovaly i jeho závěrečnou tvorbu z roku 1996. Když v roce 2000 skonal, jako by se tím uzavřelo celé jedno století vývoje českého grafického umění.

Božena Vachudová

Sněhové stopy Ladislava Čepeláka

Výstava z depozitáře
26. června–28. září 2014
Kurátorka Božena Vachudová
Vernisáž 25. června, 17.00
Otevírací doba: út–ne, 10.00–17.00

Souběžné výstavy

Mladí lvi v kleci, Umělecké skupiny německy hovořících výtvarníků z Čech, Moravy a Slezska v meziválečném období
Velká galerie, 26. června–28. září 2014

Thomas Theodor Heine, Květinový den, 1912
Opus magnum, 26. června–28. září 2014

Hanes & Plebe, Boy Scouts of Freedom
Malá galerie (Graffiti Boom 05), 21. června–7. září

Petr Šmalec, Ilustrace / hádanky
Museum café, 8. dubna–28. září

Galerie výtvarného umění v Chebu

příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, 350 02 Cheb
T: +420 354 422 450, F: +420 354 422 163
info@gavu.cz, www.gavu.cz

Za poskytnutí dokumentace děkujeme panu Janu Čepelákovi.

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen z grantového programu MK ČR. V roce 2014 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Božena Vachudová, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s.r.o., náklad 700 ks.